

¿Quins drets s'han de tenir en compte en l'ús d'un material fotogràfic o audiovisual?

En l'ús d'imatges o materials audiovisuals, hem de tenir en compte els drets de propietat intel·lectual dels creadors del material audiovisual o gràfic, així com els drets d'imatge en el cas que apareguin persones.

A) Drets de propietat intel·lectual.

Segons la Llei de Propietat intel·lectual (LPI) són objecte de propietat intel·lectual totes les creacions originals literàries, artístiques o científiques expressades per qualsevol mitjà o suport, tangible o intangible, actualment conegut o que s'inventi en el futur. Així mateix, la llei estableix que la propietat intel·lectual d'una obra literària, artística o científica correspon a l'autor pel sol fet de crear-lo. Els drets d'autor es constitueixen en dues vessants: els drets morals i els drets d'explotació.

- Drets morals.

Els drets moral són drets irrenunciables, inalienables, i exclusius que permeten a l'autor decidir, entre altres, si la seva obra ha de ser divulgada i de quina manera, a exigir el reconeixement de la condició d'autor de l'obra, exigir el respecte a la integritat de l'obra i impedir qualsevol deformació, modificació, alteració o atemptat contra ella que suposi perjudici als seus interessos legítims o menyscabin la seva reputació, etc.

- Drets d'explotació

Correspon a l'autor l'exercici exclusiu dels drets d'explotació de la seva obra en qualsevol forma i, en especial, els drets de reproducció, distribució, comunicació pública i transformació, que no podran ser realitzades sense la seva autorització, llevat dels casos previstos a la mencionada Llei.

Els drets d'explotació de l'obra duraran tota la vida de l'autor i setanta anys després de la seva mort o declaració de defunció.

a. Obres fotogràfiques o meres fotografies.

Quan utilitzem un material gràfic, hem de tenir en compte que aquest material és fruit de la creació intel·lectual d'una persona natural. La LPI reconeix com a obra "**les obres fotogràfiques i les expressades per procediment anàleg a la fotografia**" (article 10. h) i per tant, són objecte de drets d'autor.

D'acord amb aquesta definició, qualsevol fotografia podria ajustar-se a aquesta definició, però la Llei exigeix no només per el cas de l'obra fotogràfica, sinó per a qualsevol altre tipus de creacions, que siguin originals i que es manifestin o plasmin en un suport tangible o intangible. El criteri és subjectiu i cal analitzar cas per cas.

En quan a fotografies que considerem que la seva originalitat és baixa, com per exemple, una fotografia d'un event o conferencia, la llei reconeix els mateixos drets a l'obra fotogràfica però amb un abast temporal més restrictius i les cataloga com "**mera fotografia**":

L'article 128 de la LPI estableix que "qui faci una fotografia o una altra reproducció obtinguda per procediment anàleg a aquella, quan ni una ni una altra tinguin el caràcter d'obres protegides al Llibre I, gaudeix del dret exclusiu d'autoritzar-ne la reproducció, distribució i comunicació pública, en els mateixos termes reconeguts en aquesta Llei als autors d'obres fotogràfiques. Aquest dret té una durada de vint-i-cinc anys computats des del dia 1 de gener de l'any següent a la data de realització de la fotografia o reproducció".

b. Obres audiovisuals.

En relació al material audiovisual, la LPI defineix les obres audiovisuals a l'article 86, assenyalant que són **«les creacions expressades mitjançant una sèrie d'imatges associades, amb sonorització incorporada o sense, que estiguin destinades essencialment a ser mostrades a través d'aparells de projecció o per qualsevol altre mitjà de comunicació pública de la imatge i del so, amb independència de la naturalesa dels suports materials de les obres esmentades»**.

En cas que estiguem enfront una obra audiovisual, aquesta inclou la participació de diversos aspectes com la imatge, el só o la música, per tant, generalment és una "obra en col·laboració". El règim de les obres audiovisuals és especial i la Llei concedeix la categoria d'autors de les obres audiovisuals als següents intervinents:

- El director-realitzador;
- Els autors de l'argument, l'adaptació i els del guió o els diàlegs;
- Els autors de les composicions musicals, amb lletra o sense, creades especialment per a aquesta obra.

A més, relacionats amb la producció audiovisual, hi poden haver altres creadors (com per exemple dissenyadors gràfics) i autors de les obres preexistents (obres dels quals són utilitzades en la producció, però que no es van fer expressament per a la mateixa, com per exemple la inserció a l'obra audiovisual de música ja divulgada).

Per tant, tenim almenys tres tipus d'autors:

1. Els reconeguts per la LPI com a autors de l'obra audiovisual
2. Altres que col·laborant en la producció audiovisual fan creacions expressament per l'obra, són autors, però no de l'obra audiovisual.
3. Autors d'obres preexistents.

Per altra banda, en una obra audiovisual també poden haver drets dels intèrprets, artistes o executants, segons la LPI en l'article 105, s'entén per artista intèrpret o executant la persona que representi, canti, llegeixi, reciti, interpreti o executi de qualsevol manera una obra. La llei concedeix un règim especial als artistes intèrprets o executants, atorgant-los un dret exclusiu d'autoritzar la fixació de les seves actuacions en un material (sonor, visual o audiovisual), la seva reproducció, comunicació pública i distribució.

Només es podria utilitzar les menciones obres sense demanar autorització si es compleixen unes condicions indicades a la llei com a límits als drets d'autor, com entre altres, l'ús de les imatges, o de l'obra audiovisual a títol il·lustratiu com a cita amb fins educatius o de recerca:

A l'article 32. *Cites i ressenyes i il·lustració amb fins educatius o de recerca científica.*

1. És lícita la inclusió en una obra pròpia de fragments d'altres alienes de naturalesa escrita, sonora o audiovisual, així com la d'obres aïllades de caràcter plàstic o fotogràfic figuratiu, sempre que es tracti d'obres ja divulgades i la seva inclusió es faci a títol de cita o per a la seva anàlisi, comentari o judici crític. Aquesta utilització només es pot fer amb fins docents o de recerca, en la mesura justificada per la fi d'aquesta incorporació i indicant-ne la font i el nom de l'autor de l'obra utilitzada.

És per aquest motiu que **a l'hora d'utilitzar un material fotogràfic o audiovisual ens hem d'assegurar que la UOC ostenta els drets d'explotació dels creadors o titulars dels drets d'autor.** Els creadors o titulars poden ser els autors de l'obra fotogràfica (inclòs la mera fotografia) o de l'obra audiovisual, els intèrprets o dels Productors (en cas d'haver sigut cedits). **La cessió a favor de la UOC ha de ser amb l'abast necessari a les finalitats de l'ús que en volem fer del mencionat material. D'aquesta manera podem garantir un ús pacífic dels materials.**

Com garantim que la UOC és titular dels drets d'autor sobre l'obra audiovisual/fotografia/mera fotografia?

Si els autors són personal laboral, existeix una presumpció en l'article 51 de la LPI segons la qual els drets es presumeixen cedits a l'empresari quan els autors són assalariats. Per el contrari, si els autors no són personal laboral, es tindrà que dur a terme un contracte de cessió de drets a favor de la UOC.

B) Drets d'imatge.

Si el material gràfic o audiovisual incorpora la imatge d'una persona, hem de tenir en compte si aquesta ha cedit el seu dret personalíssim a explotar la seva imatge o veu.

D'acord amb l'article 2 de la Llei Orgànica 1/1982, de 5 de maig, de protecció civil del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge, cal el consentiment exprés del subjecte per realitzar qualsevol explotació de imatge/veu. En el cas que el subjecte vulgui revocar el seu consentiment, no se li requereix cap motivació, ho pot fer en qualsevol moment, i preval davant qualsevol obligació de naturalesa contractual (encara que hagi signat el seu consentiment en el contracte laboral). Per tant, no es pot denegar la sol·licitud de revocació, encara que els seus efectes s'han de limitar a l'ús de la imatge que es faci després de la revocació.

En el context laboral i segons la jurisprudència, únicament es presumeix que el treballador ha cedit el seu dret d'imatge en casos molt particulars i tot i així debatibles, quan la captació de la seva imatge és essencial per a la realització de l'objecte del treball, com ara el telemàrqueting (STS N° 304/2019, Sala Social, Secció 1, Rec 227/2017 de 10 d'abril de 2019). Per tant, en el context UOC es recomana sol·licitar el consentiment de la imatge/veu al treballador per als fins específics pels quals s'utilitzaran la seva imatge/veu.

En aquest sentit, és important abans d'utilitzar la imatge o veu d'una persona, analitzar si es tracta de personal laboral o no, i en tot cas si ha autoritzat a fer-ne ús i amb quin abast i finalitats.

Per a saber-ne més, pots contactar amb mromagosahue@uoc.edu o mhernandezarr@uoc.edu, o entrar un JIRA a través d'aquest [enllaç](#).